

Johanneksen evankeliumin selitys 13

Joh. 4:1–26

Savonlinnan Tuomiokirkko, 21.10.2015

Jeesus ja samarialainen nainen

Viime kerralla käsittelimme tässä Johanneksen evankeliumin selityksessä kertomusta siitä, miten Johannes Kastajan suhtautui Jeesukseen. Tämän jälkeen alkaa uusi episodi.

Jeesus sai tietää fariseusten kuulleen, että hän kokosi ympärilleen enemmän opetuslapsia ja kasto useampia kuin Johannes – tosin hän ei itse kastanut, vaan hänen opetuslapsensa. Silloin hän lähti Juudeasta ja siirtyi takaisin Galileaan. Hänen oli kuljettava Samarian kautta (Joh. 4:1–4).

Miksi Samarian kautta?

Kommentaarien mukaan ei matkan Galileaan olisi mitenkään välttämättä pitänyt kulkea Samarian kautta. Jeesus olisi voinut aivan helposti kulkea Juudesta Galileaan Jordanin laaksoa pitkin.

Kun evankeliumissa sanotaan, että Jeesuksen piti mennä Samarian kautta, tällä tarkoitetaan sitä, että Jumala tahtoi niin. Ja syynkin voi arvata: samarialaiset olivat sekakansaa, jota juutalaiset halveksivat ja pitivät saastaisina, koska he eivät olleet säilyttäneet puhtaana juutalaista perimäänsä. Jumalan tahto Jeesuksen matkareitin valinnassa osui Samarian kautta kulkemiseen varmaankin siksi, että hänen piti olla kaikkien kansojen vapahtaja: myös samarialaisten, myös niitten, joita halveksittiin. Näin Jeesus osoitti toimillaan, että ihmisen syntyperällä ei ole merkitystä siihen, saako hän kohdata Jeesuksessa Vapahtajan.

Epätavallinen kohtaaminen kaivolla

Matkallaan Jeesus tuli Sykar-nimiseen Samarian kaupunkiin. Sen lähellä oli maa-alue, jonka Jaakob oli antanut pojalleen Joosefille, ja siellä oli Jaakobin kaivo. Matkasta uupuneena Jeesus istahti kaivolle. Oli keskipäivä, noin kuudes tunti (Joh. 4:5–6)

Teuvo, missä tämä tällainen Sykar –niminen kaupunki oikein sijaitsi? Onko sitä vielä olemassa. Entä tuo Jaakobin kaivo? Oletko käynyt siellä?

Eräs samarialainen nainen tuli noutamaan vettä, ja Jeesus sanoi hänelle: "Anna minun juoda astiastasi. Opetuslapset olivat menneet kaupunkiin ostamaan ruokaa (Joh. 4:7–8).

Jeesus istui siis matkasta uupuneena ja janoissaan yksikseen kaivon vierellä. Oli varmaan jano, sillä oli keskipäivä ja luultavasti aurinko paahtoi.

Tuolla ajankohdalla on ehkä merkitystä. Ei ollut tavallista, että nainen tuli kaivolle siihen aikaan, saatikka sitten yksin. Matkaa Sykarin kaupungista kaivolle oli jonkin matkaa, eikä raskasta vesiruukkua ollut mukava kantaa auringon paahteessa. Siksi naiset tulivat kaivolle aamulla tai illalla, kun ei ollut niin kuuma. Ja yleensä he tulivat samaan aikaan. Kaivolla kun oli mukava tavata tuttuja ja vaihtaa kuulumisia.

Miksi tuo nainen tuli kaivolle keskipäivällä? Miksi hän tuli yksin? Arkailiko hän muita? Miksi?

Näihin kysymyksiin kertomus ei tässä vaiheessa anna vastausta.

Muutakin outoa tuohon episodiin liittyi. Jeesus nimittäin pyysi naiselta vettä janoonsa. Juutalaiselle miehelle, varsinkaan Jeesuksen kaltaiselle rabbille, ei tosiaankaan ollut soveliasta puhutella vierasta naista. Eikä varsinkaan samarialaista vierasta naista. Kuten sanottua, samarialaiset olivat halveksittua sekakansaa. Perusteena tälle oli se, että he polveutuivat a) Israelin kansan niistä jäsenistä, joita assyrialaiset valloittajat eivät olleet vieneet pakkosiirtolaisuuteen ja b) vieraista siirtolaisista ja maahanmuuttajista, joita assyrialaiset olivat aikoinaan tuoneet Babyloniasta ja Meediasta pakkosiirtolaisuuteen vietyjen israelilaisten tilalle. Nämä avioituivat maahan jääneiden israelilaisten kanssa ja toivat mukanaan omaa kulttuuriaan. Näin syntyi samarialainen kansa. Se oli joutunut vakavaan välirikoon puhdasrotuisten juutalaisten kanssa. Samarialaiset olivat nimittäin kaikin voimin yrittäneet hankaloittaa Jerusalemin ja sen temppelin uudelleenrakennusta, johon juutalaiset ryhtyivät pakkosiirtolaisuudesta palattuaan. Lisäksi he auttoivat syyrialaisia heidän sodissaan juutalaisia vastaan 200 –luvulla eKr. Juutalaisten ylipappi sotajoukkoineen kosti tämän kaiken v. 128 eKr ja poltti samarialaisten Gerasimin vuorella sijainneen temppelin.

Siksi juutalaiuset ja samarialaiset eivät olleet ns. ”välilöissä”. Tavallisesti Galilean juutalaiset kiersivät Samarian alueen, kun heidän piti mennä käymään Jerusalemissa. Niin paljon he inhosivat samarialaisia.

Tuo kaivolle tullut samarialainen nainen oli tietoinen tästä inhosta.

Samarialaisnainen sanoi: "Sinähän olet juutalainen, kuinka sinä pyydät juotavaa samarialaiselta naiselta?" Juutalaiset eivät näet ole missään tekemisissä samarialaisten kanssa (Joh. 4:9)

Sukeutuu syvällinen keskustelu

Jeesuksella oli tosiaan jano. Mutta sen lisäksi hän halusi muutakin: auttaa tuota yksinäistä kaivolla kävijää. Siksi hän ryhtyi juttelemaan naisen kanssa.

Jeesus sanoi naiselle: "Jos tietäisit, minkä lahjan Jumala on antanut, ja ymmärtäisit, kuka sinulta pyytää juotavaa, pyytäisit itse häneltä, ja hän antaisi sinulle elävää vettä."

Nainen sanoi: "Herra, eihän sinulla edes ole astiaa, ja kaivo on syvä. Mistä sinä lähdevettä ottaisit? Et kai sinä ole suurempi kuin isämme Jaakob, jolta olemme saaneet tämän kaivon? Hän joi itse tämän kaivon vettä, ja sitä joivat hänen poikansa ja hänen karjansakin." (Joh. 4:10–12)

Samarialainen nainen ymmärsi Jeesuksen väärin. Jeesus puhui ”elävästä vedestä” vertauskuvallisesti ja tarkoitti sillä sitä vettä, joka poistaa sielua uuvuttavan, kuolettavan janon. Mutta nainen luuli, että Jeesus tarkoitti konkreettista vettä. Mistä hänellä sitä olisi? Kaivo oli syvä, eikä hänellä näyttänyt olevan mitään, millä vinssata vettä ylös joutavaksi.

Sitten samarialainen nainen alkaa selvästi kehuskella vieraspaikkakuntalaiselle kotiseudustaan. Vieraan kulkijan olisi hyvä tietää, että hän ei ollutkaan tullut minne tahansa paikkaan. Vaan juuri sille kaivolle, josta juutalaisten ja samarialaisten yhteinen esi-isä, itse Jaakob oli juonut ja juottanut lapsensa ja karjansa. Tässä kuvastuu selvästi itsetietoisuus siitä, että samarialaisen naisen mielestä juutalaisten ei kannattaisi mollata samarialaisia. Sykarissa sitä nimittäin juotiin Jaakobin vettä!

Jeesus ei kuitenkaan lähde käymään tätä keskustelua yhteisestä esi-isä Jaakobista, vaan kääntää puheen jälleen ”elävään veteen”. Hänen tarkoituksensa on ihan selvästi kertoa naiselle ilosanoma, että sellaista sielun juottavaa vettä on tarjolla.

Elävä vesi

Jeesus vastasi hänelle: "Joka juo tätä vettä, sen tulee uudelleen jano, mutta joka juo minun antamaani vettä, ei enää koskaan ole janoissaan. Siitä vedestä, jota minä annan, tulee hänessä lähde, joka kumpuaa ikuisen elämän vettä" (Joh. 4:13–14).

Tämänhän me olemme kokeneet; sekä konkreettisesti että vertauskuvallisesti. Jos juo vettä, kaivovettä tai lähdevettä tai kraanavettä, niin jonkin ajan perästä tulee uudelleen jano. Tai vertauskuvallisesti: kun ihminen yrittää tyydyttää henkistä janoaan, vaikkapa haluamallaan uusilla ja kauniilla tavaroilla tai vaatteilla, niin kyllä ne jonkin aikaa kiehtovat, mutta se väljähtyy aika pian. Se joka etsii tyydytystä rahasta, sen on haalittava sitä aina vaan lisää. Se joka jouttaa sielunsa vallalla, se joutuu vallan vangiksi ja janoaa sitä aina vaan lisää. Auto vanhenee, samoin tietokone, eikä netissä saatu suosio riitä kovin kauaksi aikaa tarjoamaan elämän merkitystä.

Mutta Jeesuksen antama ”elävä vesi” on erilaista. Joka juo sitä, se ei enää koskaan tule olemaan henkisesti janoissaan. Se vesi riittää ja riittää ja sen alkulähde sydämessä tulee yhä raikkaammaksi ja vuolaammaksi. Lopulta Jeesuksen antama vesivirta pulppuaa niin vuolaana, että se vie ihmisen mukaansa, ikuisen elämään asti. Niin pitkälle se ruokkii.

Tämä Jeesuksen vertauskuvallinen puhe tarkoittaa Pyhä Henkeä. Se käy ilmi vaikkapa Johanneksen evenkeliumin jatkosta, luvusta 7.

Juhlan suurena päätöspäivänä Jeesus nousi puhumaan ja huusi kovalla äänellä: "Jos jonkun on jano, tulokoon minun luokseni ja juokoon! Joka uskoo minuun, hänen

sisimmästään kumpuavat elävän veden virrat', niin kuin kirjoituksissa sanotaan." Tällä Jeesus tarkoitti Henkeä, jonka häneen uskovat tulisivat saamaan. Vielä ei Henki ollut tullut, koska Jeesusta ei vielä ollut kirkastettu (Joh 7:37–39)

Ainakin omassa elämässäni Jeesuksen lupaus on pitänyt paikkansa. Ennen kun sain uskon häneen, minun mielestäni elämä oli loppupeleissä turhaa ja tyhjää ja vailla mieltä. Olihan niitä toki monia kivoja asioita, mutta koin hyvin vahvasti, että mitkään niistä eivät olisi niin tärkeitä, että niitten varassa viitsisi elää. Koin siis jo 15 –vuotiaana ns. eksistentiaalista angstia.

Mutta Jeesus on ottanut minulta tuon eksistentiaalisen angstin pois ihan periaatteellisella tavalla. Tietenkin minun elämässäni on edelleen monenlaista syntiä ja stressiä ja surua, mutta tuo tappava hengellinen jano, tuo elämän perustavan tarkoituksen puute, se on Jeesuksen myötä kadonnut. Olen siis itse saanut kokea hänen lupauksensa: ”joka juo minun antamaani vettä, ei enää koskaan ole janoissaan.”

Käsittääkseni se, että tuo lupaus voi pitää paikkansa, se perustuu siihen, että Jeesus on ihmiseksi syntynyt Jumalan Logos, Jumalan Sana, jolla maailma on luotu. Siksi hän on myös todellisuuden ja sen jokaisen luontokappaleen syvin merkitys. Onhan hän se Viisaus, se Luojan Sana, se syvin Informaatio, jolla kaikki on tehty ja jonka varassa kaikki pysyy olemassaolossa ja hyvässä, kauniissa ja sopusuhtaisessa toiminnassa. Siksi, kun häneen saa yhteyden uskon kautta, saa yhteyden häneen, joka on myös minun elämäni merkitys; ja kaiken lisäksi hän rakastaa minua ja haluaa minulle hyvää.

Samarialainen nainenkin näyttää Jeesuksen viimeisistä sanoista tajunneen, että Jeesus puhui vertauskuvallisesti.

Nainen sanoi: "Herra, anna minulle sitä vettä. Silloin minun ei enää tule jano eikä minun tarvitse käydä täällä veden haussa." (Joh. 4:15)

Vai ymmärsikö nainen sittenkään? Ehkä hän ajatteli jotain ihmevettä, jonka lähteen voisi kuljettaa mukanaan kotiinsa. Luulen kuitenkin että samarialainen nainen tajusi: nyt puhutaan hänen elämästään ja siitä, miten sen saisi hengellisesti kuntoon.

Suostuuko samarialainen nainen tulemaan totuuden valoon?

Se ei tapahdu keveästi, vaan vaatii kiinnikäymistä kipeään paikkaan.

Jeesus sanoi hänelle: "Mene hakemaan miehesikin tänne." "Ei minulla ole miestä", nainen vastasi. (Joh. 4:16–17)

Jeesus tarttui juuri siihen kohtaan naisen elämässä, jonka hän olisi tahtonut salata. Luultavasti hän oli tullut kaivolle keskipäivän aikaan ja yksin, vailla kylän toisten naisten seuraa, oli tullut siksi, että hänen elämänsä seksuaalinen puoli oli sekaisin. Siksi hän oli yksin, toisten naisten hyljeksimä, itsekin itseään häpeävä.

Mutta tähän asiaan puuttuminen oli niin kipeää, että nainen yritti selvittää helpoimmalla tavalla, ja antoi kiertelevän vastauksen: ”Ei minulla ole miestä.”

Jeesus ei kuitenkaan ollut modernilla tavalla hienotunteinen tai suvaitsevainen. Hän käytti samarialaisen naisen vastausta tuodakseen sen kautta naisen ja hänen elämänsä totuuden valoon.

Jeesus sanoi: ”Totta puhuit: ei sinulla ole miestä. Viisi miestä sinulla on ollut, ja se, jonka kanssa nyt elät, ei ole sinun miehesi. Siinä puhuit totta” (Joh. 4:17–18).

On syntiä Jumalan edessä elää irtosuhteissa. Se on ihan selvästi oletettuna tässä tekstissä. Nykyisin avioliitto on kuitenkin muuttunut niin kepeäksi asiaksi, että tätä on vaikea ymmärtää. Miksi Jumala muka olisi kiinnostunut siitä, kenen kanssa vuoteeni jaan? Tai siitä olenko oikeasti vihitty aviopuolisoksi sille, joka on se vuodekumppanini? Eikö olennaista ole se, että tarpeet tulevat tyydytetyiksi?

Jeesus kuitenkin osoittaa, että Jumalalle sillä on väliä. Ja vaikka ihmiset yrittävät joskus itseltään kieltää asian merkittävyyttä, niin kyllä se omaan sisimpäänkin vaikuttaa. Juuri siksihän samarialainen nainen oli kaivolla yksinään, sellaiseen aikaan, että kukaan ei häntä näkisi. Koska ihmiset tiesivät ja hän itse tiesi, että hän oli väärällä tiellä.

Nainen ei enää kieltänyt. Hän alkoi uskaltautua Jeesuksen tuomaan valoon, vaikka se teki kipeää:

Nainen sanoi: ”Herra, minä huomaan, että sinä olet profeetta (Joh. 4:19).

Mutta sitten nainen alkoi kääntää keskustelua teoreettiselle tasolle. Ehkä siksi, että Jeesuksen esille nostama teema oli sittenkin liian kipeä asia. Nainen alkoi puhua eräänlaista ”käytännöllistä teologiaa” ja etäännyttää uskonasioita itsestään, sillä ne olivat tulossa liian iholle.

Meidän isämme ovat kumartaneet ja rukoilleet Jumalaa tällä vuorella, kun taas te väitätte, että oikea paikka rukoilla on Jerusalemissa.” Jeesus vastasi: ”Usko minua, nainen: tulee aika, jolloin ette rukoile Isää tällä vuorella ettekä Jerusalemissa. Te kumarratte sellaista, mitä ette tunne, mutta me kumarramme häntä, jonka tunnemme, sillä pelastaja nousee juutalaisten keskuudesta. Tulee aika -- ja se on jo nyt -- jolloin kaikki oikeat rukoilijat rukoilevat Isää hengessä ja totuudessa. Sellaisia rukoilijoita Isä tahtoo. Jumala on henki, ja siksi niiden, jotka häntä rukoilevat, tulee rukoilla hengessä ja totuudessa.” (Joh. 4:20–24)

Jeesus sanoi, että rukoilemisen paikalla ei ole merkitystä. Merkitystä on ainoastaan sillä, että ihminen saa Jumalan Hengen kautta toimivan rukousyhteyden Taivaan Isään. Ja se edellyttää totuuteen tulemistä. Syntejään ei saa peitellä, vaan ne on tuotava Isälle anteeksiannettaviksi. Näin Jeesus johdatti keskustelun sivupolulta takaisin pääasiaan: uskaltaisiko samarialainen nainen tulla totuuden valoon, armahdettavaksi.

Nainen sanoi: "Minä tiedän kyllä, että Messias tulee." – Messias tarkoittaa Kristusta. – "Kun hän tulee, hän ilmoittaa meille kaiken." Jeesus sanoi: "Minä se olen, minä, joka tässä puhun kanssasi." (Joh. 4:25–26)

Mikä mielettömän hieno ilmoitus! ”Minä olen Messias, minä joka sinun kanssasi tässä puhun.” Mahtoi samarialainen nainen hämmästyä, mutta hämmästyä ihastuksesta. Olipa hienoa, että hän oli sattunut tulemaan tänä keskipäivänä kaivolle! Ja että ei ollut lähtenyt heti pakoon, kun tämä ihmeellinen mies oli ruvennut utsimaan hänen elämänsä kipeimpiä asioita. Valoon jääminen oli kannattanut. Tästä hän voisi aueta hänelle täysin uusi elämä, sillä Messias näytti hyväksyvän hänet, vaikka tiesi, millainen hän oli.

Mutta tästä enemmän ensi kerralla.